

KÉLET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1880.

Kolozsvár, szombat, december 18

A „KÉLET” előfizetési díja:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
 Egész évre 16 frt.
 Fél évre 8 „
 Negyedévre 4 „
 Egy óra helyben 1 frt 50 kr.

Egyes szám ára 6 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői és kiadói szállás: fűtő 4-ik szám.

Kéziratok nem adnak vissza.

Hirdetési díjak.

Egy négyoszög ozentiméternyi tér ára 2 kr.
 Bélyegdíj minden hirdetés után 80 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetések eljűlvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stnbenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasensteint et Vogler (Wallfisch-gasse 10).
 Rud. Mosse Publicistische Bureau. Budapest: Haasensteint és Vogler hirdetés közz. irodája. Goldberger A. hirdetések felvételi irodája Budapest Szervitátor 3. sz.

Nyitási cölkhök

gármond sora után 25 krajczár fizetendő.

Tizedik évfolyam.

AZ ÁTKOS KORMÁNY.

(L—t.) Évszázakig tartott a természetellenes helyzet, melyben magát a magyar kormányával szemben találta s az idegen érdekek szolgálatában álló hatalom törekvéseinek megfigyeltetését nemzet érénynak tekintette. Tapasztalván, hogy a haza határain túl székelő kormány nem emelésére, hanem lehetőleg elnyomására törekszik Magyarország anyagi és szellemi jólétének, gyanus szemmel tekintett mindent, mi kormányától jött s valóságos virtusnak tartotta, ha alkotmánya sánczaiba vonulva, elháríthatott magától mindent, jót-rosszal egyaránt, mi onnan felyülről jött.

Evszázak e szokása mintegy impregnálta vértünket s a mi előbb csak célzatos elhatározás eredménye volt, utóbb második természetünkkel vált s bármennyire megváltoztak a viszonyok, az is maradt, egész napjainkig.

Igy esett, hogy az alkotmányos magyar kormányra is sokan csak úgy tekintettek, mint „kormányra”, melyre rá levén a közvélemény által süttve a bélyeg, hogy quid quid kormány, csak nemzetellenes lehet: továbbra is virtus maradt a kormány elleni opponálás, erény törekvéseinek megfigyeltetés, érdem kezdeményeinek az alkotmány sánczaitól való elutasítása.

Ha mi anyagi és szellemi jólétünk tekintetében e kormány által tétetett, mind kevés — noha összehasonlíthatatlanul orjási a különbség a multhoz képest, csak Bécs engedélye és parancsszava szerint tétetett az is és így gyanus minden intézkedés — noha a magyar nemzeti érdek még a második József idején kifejtett ellenhatás, korában is alig sejtett mértékben érvényesül ma; és el van hanyagolva a magyar közgazdaság, hogy az osztrák tartományok gazdagodhassanak zsírunkon, — noha óriásilag fölfokozott termelésünk a világ-forgalom körébe vonott bele épen ezek alatt az átkos kormányok alatt.

Az ilyen szölamok aztán terjednek szájról-szájra, bírálat nélkül adatnak, vétetnek s rendre-rendre dogmává erősödik a balhiedelem s idegenkedés, a legjobb esetben közöny félszkele be magát a szívekbe: a magyar népképviselői parlament kebeléből kikelt alkotmányos kormány a reakció, az idegen érdek, a nemzetellenes törekvés zsoldosaként hirdette, tekintetik. Hiában mutatunk rá a magyar közmivelttség óriási fokú emelkedésére, a magyar supematia mind fokozottabb mérvű érvényesítésére; a közgazdaság rohamos fejlődésére; az alkotmányosság elveinek mind szélesebb körökre való terjedésére — egy-egy kivétel eset; az évszázak alatt megcsontosodott formák egy egy maradványa; az ellentörekvések még itt-ott feltűnő nyomai ezafolatául tekintetnek a lényeknek, a szabálynak, mely itt fekszik mindnyájunk szeme láttára s melyet csak az nem lát, a ki látni nem akar.

Es különösen itt mi nálunk, az erdélyi részekben, tűnik ki egész abszurditásában ez az irányzat, a hol a nemzetiségi és közgazdasági viszonyok évszázak fejleményeiként állanak előttünk s a hol a vád azért hangzik, hogy évszázak eredményeit hogyan nem tudja ez az átkos kormány tíz-husz év alatt megsemmisíteni s egy varázslátszerűen oly állapotokat teremteni, a melyeket csak képzeletünkben kiformalni birunk.

Es, hogy épen most kell hallanunk ezeket a vádokat, a mikor, hogy úgy mondjuk, épen csak az erdélyi részek vannak napirenden, s ez országgrész közgazdasági, ipar fejlesztési, közlekedési érdekei részesülnek az átkos kormány részéről oly figyelemben, a milyent az alkotmányos aera megnyíltá óta nem tapasztalánk.

Ime most is, maga az átkos kormány lép föl s hárítja el gábnak-kivételünk fő gátját s terményeink értékesítését maga teszi lehetővé, a forgalmi középponttal oly díj szabályi összeköttetést létesít, mely megsemmisíti a természet által közbevetett távolságokat s lehetővé

teszi az erdélyrészi gazdának a világ-piacon való megjelenését.

A közgazdasági és kereskedelmi miniszter leirata (lásd lapunk tegnapi számában), mely a közlekedési miniszter általa kieszközölt árleszállításról értesíti a kolozsvári kereskedelmi- és ipar-kamarát s általa az erdélyrészi termelő közönséget: azok közé az intézkedések közé tartozik, melyek a kereskedelmi miniszter ur iránt hazarészünket valóban hálára kötelezték.

Hanem azért biztosan számíthatunk rá, hogy a kormány továbbra is megmarad átkos-kormány, mely Bécs számára szívja ki a magyar vért, mely parancs-szóra tánczöl s melylyel szemben opponálni hazafiúi virtus!

A képviselőház tegnapi ülésén tárgyalta az állami számszék ügyét és az interpolációkat. Az ülésről térszűke miatt csak lapunk holnapi számában hozhatunk tudósítást.

Csetin-jéből azt írják a P. K.-nek, hogy Duleignóba a kíváncsított mohamedán családok visszatérnek s hogy a montenegrói fejedelm kedvezményekben akarja részesíteni az oly sokat szenvedett dulcignói lakókat.

Tisztelgés a miniszterelnöknél.

Tisza Kálmán miniszterelnöknek a tegnapi kihallgatás alkalmával a királyi ő felsége szencsekvánatait fejező ki ötvenedik születésnapja alkalmából.

Tisza Kálmán miniszterelnöknél, ki — mint már említve volt — tegnap ünnepelte ötvenedik születésnapját, első sorban a miniszterek tisztelgtek. Jelen volt valamennyi miniszter és velük Pejaesovich gróf, horvát bán. Mint senior Trefort Agost közoktatási miniszter üdvözölte a miniszterelnököt, ki rövid meleg szavakkal köszöntö meg minisztériusai jó kívánságait.

A szabadelvű párt tisztelgése.

Kevéssel 10 óra előtt megjelentek a miniszterelnöki palota disztermében a szabadelvű párt tagjai, mintegy 150-en, s miután a díszes album, melyben 200 arckép van, egy kis asztalkára helyzetetett, s a tisztelgők körbe álltak, a lelkes éljenzéssel fogadtott miniszterelnököt következő szavakkal üdvözölte az országgyűlési szabadelvű párt elnöke:

Vízolyi Gusztáv: Nagyméltóságú Miniszterelnök ur, melyen tisztelt Barátunk! A hazafiai kegyelet és elismerés legszebb érzelmeit kellene a szabadelvű pártnak megtagadnia, ha szellemi vezérének és vezetőjének születésnapja ötvenedik évfordulójánál az őszinte tisztelgések, ragaszkodásnak és bizalomnak, itt együttesen megjelenve, kifejezést adni nem óhajtott volna. Ez örömmünepélyen távol van tőlem, hogy államférfiai érdemeid méltatásába bocsátkozni akarjak, még ha azt gyenge erőm megengedné is. Távol van tőlem, hogy politikai sikereidnek nem egyszer megakadályozom kísérletét, de mégis haladásnak indult egyes mozzanatait csak érinteni is akarhatnám, sőt az idő kimértsége miatt még a hazai belügyek fejlesztése mezején véghezvitt munkásságodat is érintetlenül kell hagynom, azokat a történelem van hivatva igazán, részrehajlatlanul és hitem szerint méltányos elismeréssel bírálni. (Helyeslés) és én meg vagyok győződve, hogy a történelem, a napi események befolyásától menten, igazságot fog szolgáltatni azon férfiaknak, ki edzett akarattal és lankadatlan hazaszeretettel mindig csak a haza boldogságán működött. (Éljenzés.)

De rá kell mutatnom ez alkalommal fényes tehetségeidnek azon főjellemvonására, mely mint államférfiut főképén kitüntet, és mely mindenütt vednél, alkotásodnál a bölcs mérsékeltégnek, az időszertinti fejlesztésnek és az önmagából való továbbidomításnak hordja magán jellegét, a mely eszközül azt, hogy nemzeti jellegünket megtartva, már is méltó helyet foglalunk el az európai civilisált államok közt. Ez azon kapcsolat, mely a bizalmat szülte a szabadelvű pártban, s ez vezérli azt veled oly szoros egyetértésben. A politikai élet küzdelmeiben lehetnek esélyek, melyek a párt mostani tömör együttilétét tán zavarhatják, veszélyeztethetik; de az nem fog megtörténni, hogy ezen párt tagjai szívvel és irántad érzott tisztelettel és ragaszkodással valami megingathatná vagy kiirthatná. (Éljenzés.) Az öt éves együttműködés, az összetartás és a nehéz időben kiállott próbák s a hazaszeretet lángoló

tüze oly szoros kapcsolatot fűzött, hogy azt semmiféle sors csapása elszakítani nem képes. (Éljenzés.)

Hitem, meggyőződése, hogy a jövő bizonyosainak többsége hasonlóképpen zászlód alatt fognak összerengeni, hogy hazánk boldogságán működjenek. Te pedig t. vezértünk, haladj tovább is a megkezdett pályán, melyen gondviselészerűleg hivatva vagy tettekben örökíteni meg nagyságodat.

E hitünk és reményünk emlékét kívántuk jelképezni, s alakilag megörökíteni akartuk azokat, kik bajtársaid, vagy az ügynek, melynek zászlóját Te viszed elől, egyszerű munkásai voltak, hogy mintegy személyes bizonyosságot tegyenek a jövőben, törvénykönyveinkbe és a ház naplójába jegyeztet működésünk eredményéről. És ha idővel a kezdetbe letett arcképek halványulni vagy ifjabbakkal fognak pótolatni, emlékezzél a sorokból kihulltakra, kik egész odaadással, törhetlen akarattal voltak az ügy harcosai; emlékezz vissza, hogy a mai nap azon buzgó óhaját rebent el az összes szabadelvű párt tagjainak ajkairól, éljen Tisza Kálmán! Éljen sokáig!

Vízolyi beszédét mely bensőséggel mondta s meglátszott minden szaván, hogy a mit mond, azt igazán át is érzi. S ép azért, eltekintve a beszéd jeles tartalmától, főleg az előadás módja volt az, mely annak különös emelkedettséget és hatást kölcsönözött. A jelen voltak megindultan hallgatták a párt elnökeinek szavait, melyekre a miniszterelnök így válaszolt:

Meghatva veszem tisztelt barátim azon jó kívánságokat, melyek a szabadelvű párt tisztelt elnöké, mindnyájunknak kedvelt és tisztelt barátj most, oly — reám nézve részrehajlóan is — szép szavakban kifejezést adott.

A politikai élet küzdelmeiben semmi sem lehet emelőbb, semmi sem lehet kedvesebb, mint a barátság kifejezése azok részéről, kikkel a nehéz idők küzdelmeit együtt vívtuk.

Nekem szives barátságok, jó indulatok ezen kifejezése a legbecesebb ajándék, mit a mai nap hoz.

Az 50 év nem valami örömdetes esemény. Sokan azt tartják, valószínűleg én is tapasztalni fogom, hogy az ötvenedik év után a szellemi és testi erő gyengül és lankad. De arról biztosíthatlak tisztelt barátim, hogy bármily mérvben lankadon testi és lelki erőm, a hála, a köszönet érzete irántatok sirom széleig lankadni sohasem fog. (Éljenzés.)

Most engedjétek meg, hogy nem felelek hosszabban, mert az én tapasztalásom szerint legalább — az igazi mély érzelmenek szavai kevesek. Engedjétek meg, mondom, hogy rövid szavakban köszönjem meg azon emléket, melylyel megtiszteltetek, s melyet előttem legbecesebb kincsé tesz a bizalom, melylyel azt nyújtátok, s az, hogy arcképeiteket fogom annak kapcsában birni.

Majd ha a sors úgy régzendi, hogy az élk sorából kilépjek, emlékül hagyandom azt gyermekeimnek, hogy tanulják meg abból, hogy azt, a ki hazájáért, a közjóért küzd és tárad, érhetik megtámadások, csapások, de ott van az embert érhető legnagyobb jutalma: hi barátainak szeretete, melynek emlékül fog az nekem szolgálni.

Újra hosszas lelkesült éljenzés hangzott fel a miniszterelnök meghatóttan mondott szavair, s miután egyenként kezét fogott volna a jelenlevőkkel, kik rövid szóval njabban ismétlik szencsekvánataikat, a tisztelgés véget ért.

Ezután az országos gazdasági egyesület részéről Korizmic László és Széchenyi Pál gróf üdvözölték a miniszterelnököt.

A belügyminiszterium tisztelgése.

A belügyminiszterium tisztviselő kara Tisza Kálmán miniszterelnök és belügyminiszter 50-dik születése napja alkalmából, a már általunk említett disztribuciót nyújtotta át. Prónay József államtitkár az átnyújtást megelőzőleg a következő beszédet intézte a miniszterelnökhöz:

Kegyetlen uram! Szeretve tisztelt főnökünk! E napon tölti be Excellenciád korának 50-ik évfordulóját s midőn a belügyminiszterium tisztikara siet meghozni szencsekvánatait, hogy tisztársaim hi és méltó tolmácsa lehessenek, nem kis mértékben érzem feladatom nehezégeit. Mert tudom azt, hogy egy üdvözölő beszéd szük kereében — bármennyire csábító is az alkalom, sokat mondani nem lehet — a mai nap jelentőségével szemben pedig keveset mondani nem szabad.

Hogy tehát feladatokat helyes mértékben oldhassam meg, s Excellenciád ismert szerénységét és polgáris egyszerűségét (mely öntudatában keresi és találja nagy szolgálatainak jutalmát) az alkalmi dicőitések szóvirágaitól megkímélhessem — magát a történelmet fogom megbeszélteni, s hivatkozni a lezárt félézázadnak némely mozzanataira, részben azért, — hogy feltüntessem amaz emlékeket, melyek a nemzet kegyeletét az 1830-ik évhez kötik, — részben azért, hogy ezen emlékek megérintésével politikai szereplésének valódi képe kidomborítva álljon előttünk.

Excellenciád születési éve, az 1830-dik év bdr- és áldáshoz volt a hazára, nemcsak mint nagy események s történeti tények közvetlen, majd közvetett kutterforrása, de mint a félézázados fejlődésnek sarkköve.

Midőn a második évtized vége felé a „legnagyobb magyar” nemzetünket tepsedéséből felrázta s cselekvésre szólította, a nemzet életképes közeposztálya megértve az intő szót s a nyugatról jött erős lökés által fellvanyozva, a haladás zászlóját oly hővvel ragadta kezébe, hogy az 1830-dik évi rövid országgyűlés — egyik jeles történetirőnk hite szerint — a reformpárt vezérének nem csak első országos találkozója, de a reformprogram megalapítója volt.

A reform nagy munkája megindult lassu fokozatos előlépéssel s folytonos küzdelemmel a balitéletekkel s rosszul felfogott conservativizmussal mindaddig, míg a 18-ik reformév kezdetén egy lángléltú férfiú kezdeményezésére a nemzet egyhangú vágyai az 1848-ki magaslatra emelkedtek, s azon fejedelm, kinek szentelőd neve alkotmányok Magna chartáján ragyog, 1830-ban lett királyiá koronázva.

A nemzetek békés fejlődése történetében páratlan e rövid időszak, Excellenciád bölcsőjénél vette kezdetét — s a felsorult s pályakész 18 éves ifjú korában találta befejezését. S ha most, midőn a félézázados viharezett férfiúval állunk szemben s jelen állapotainkra egy futó tekintetet vetünk, mit látunk? Látnuk azt, hogy ama nagy vívmányok nemcsak élnek s a nemzet életével összeforrtak, de létünk alapját képezik, hogy — csakis a legfőbbeket említve — a sajtószabadság ifjúkori hővvel s erővel teljesíti hivatását s korlátlanabbul, mint bárhol, hogy a felelős kormányzat, melynek Excellenciád vezére s főtamasa, bel- és külpolitikának örömd, hogy a parlamentarizmus — Excellenciád ki-magaslő alakjával s bölcsességével — a törvényhozó világban idős társai mellett tiszteletreméltó helyet foglal el, s ha végre a hazának első munkását — e kis csoport élén — folyton látjuk tehetőségét, erejét s fáradságot nem ismerő munkásságát a haza s polgárok jólétének szentelni; — akkor valóban hálát kell adnunk a végzetnek az 1830-iki szülött ajándékáért, ki ez idő szerint a magyar államezmének legnemesebb incarnatiója, s az állam tekintélyének úgy be-, mint kifelé méltó és öntudaterős képviselője.

De ha üdvöt s áldást hozott ránk mindaz, mit nemzet és fejedelm alkotott, az 1830-ik évek még egy nagy ajándékáról kell megemlékeznem, melynek boldogító hatását folyton érezzük, s adja isten, hogy még sokáig élvezhessük. Ez ében látta meg napvilágát azon fejedelmi sarj, ki ez idő szerint szeretettel királyja e hazának, s kinek mint alkotmányos fejedelmének nagy tulajdonait legkésebben jellemzik a trón magaslatáról elmondott amaz örök igaz szavak, hogy „Csakis boldog népnek lehet boldog királyja.” S valóban ritka szép taálkozás a véletlennek, hogy midőn néhány hó előtt koronás királyunk születésének 50-ik évfordulóján alkalma nyílt a nemzetnek jobbagyi hódolatát, hűségét és szeretetét lelkesülten kifejezheti; ma hasonló indokból hi tanácsadóját s a nemzet ez idő szerinti vezérét keresi fel szencsekvánataival mindaz, ki őt mint egyént szereti, s mint bölcs és erélyes államférfiut nagyrabecsüli!

Mi is ezek közt elsősk akartunk lenni, e félézázados születési ünnepeken szívőlő fakadó szencsekvánatainkat tolmácsolni. Kívánjuk tehát, hogy Excellenciád isten tartsa sokáig erőben, egészségben, a haza, trón, s a magyar faj javára s diosőségére, éljen boldogul s megelégedetten családjá körében, és mert apai örömeinek gyümölcsait az idő már érlelni kezdi, — kívánjuk, hogy nagy reményű fia, nevének méltó örököseivé váljanak.

Es hogy a mai nap emléke részünkről is a későbbi kor számára megörökíttessék, fogadják Excellenciád ezen emlékkönyvet, mely névaláírásunkat tartalmazza, tisztelünk és szeretünk jelöl

töltünk kegyesen s tartson meg bennünket továbbá is jóakaró indulatában.

A harsány éljenzés csillapultával Tisza Kálmán miniszterelnök meghatóttan körülbelül következőleg válaszolt: Részemről mindig legszébb jutalomnak tartottam, ha azok bizalmát és ragaszkodását megnyerhettem, kiknek körében működtem és mert épen önök, kikkel már hat éve szerencsés vagyok együttesen munkálkodni, vannak leginkább és legelső sorban hivatva arra, elfogulatlanul megítélni, ha teljesítem-e kötelességemet, jól esik nekem önök szives jókívánsága és irántami ragaszkodásuknak átnyújtott emléket mint nagyrabecsültségnek kedves zálogát nemcsak szívesen fogadom, hanem kedves, igen becses emlék lesz az előttem mindenkor. Fogadják köszönetemet szíves megemlékezésükért. (Zajos éljenzés követte e szavakat és ezzel a tisztelgés véget ért.)

Tisza Kálmán miniszterelnöknél tisztelgtek még a belügyminiszterium épületében a horvát-szlavon-dalmát miniszterium nevében Hummel miniszteri titkár; a budapesti egyetem tanárikara nevében dr. Berger János rector; a honvédelmi miniszterium részéről Bittó min. tanácsos vezetés alatt Bárczy oszt. tanácsos, Benkő ezredes, Lajtos és Csallóközi századosok; a magyar kir. államvasutak részéről Tolnay igazgató és Beretvárs osztálytanácsos, továbbá Rath Károly főpolgármester.

A csendőrség szervezése.

A képviselőház pénzügyi bizottsága tegnap este 6 órakor nógádi Szontagh Pál elnöklete alatt a csendőrségről szóló javaslatot tárgyalta. A kormány részéről jelen voltak Tisza Kálmán miniszterelnök, Szapary Gyula gr. pénzügyminiszter és Jekeli Lajos Lajos miniszteri tanácsos.

Rakovszky István előadó csupán pénzügyi szempontból kívánja ismertetni a javaslatot, mert más szempontokból a közigazgatási bizottság feladata ezt megbírálni. A 2. kerület csendőrsége évenként 400,000 frtot fog igényelni; az erdélyi csendőrség eddig 420,000 frtba s a fővárosi rendőrség 470,000 frtba körül évenként. A létszám az erdélyi szervezet szerint van tervezve; 1 négyoszög mftldre esik egy ember, tiszt nem sok, mert 64 emberre esik egy tiszt. Az illetékek és fizetések az erdélyi szervezet szerint vétettek fel s kisebbek az osztrák csendőrségénél, melynél hasonló létszám mellett 82 ezer forinttal több kellene. Az eddigi megyei pandurfizetésekhez arányosítva sem nagyok a tervezett illetékek, sőt a ruházati átalány eddig egy embernél átlag 75 frtot tett; ezenül 40 frtot fog tenni évenként. Általánoságban tehát elfogadhatónak véli a javaslatot, de részletekben lényeges módosításokat óhaj. A fenntartási átalányból törölhető volna mintegy 3 ezer forint. A csendőrségi nyugdíj szabályzat nem hasonlítván a közös hadseregbeli nyugdíjtörvényekhez, s utasítások a honvédelmi miniszter, hogy az erre vonatkozó javaslatot még ezen ülésszakban terjessze be. Végül az eddig alkalmazott közbiztonsági közegeket, a kik a fennálló törvények szerint életfogytig szerették jogjaikat, s kik között számos igen érdemes egyen van, nem tartja egyeztetlen végkielégítéssel elbocsátatónak, hanem azoknak vagy más megyei, esetleg állami megfelelő alkalmazást, vagy a hosszabb ideig szolgálóknak szabályszerű nyugdíjaztatást óhaj biztosítani.

Tisza Kálmán miniszterelnök megjegyzi, hogy az átlány kérdése csak az 1882. évi költségvetés alkalmával lesz tételenként elintézendő. A külön nyugdíjtörvény benyújtására határidőt szabni nem szükséges, mert úgy sem álasztható sokára s addig nyugdíjak nem utalványozhatók, míg erre vonatkozólag a törvény meg nem hozatik. A mostani közbiztonsági közegeknek eddig sem volt nyugdíjra igényük, s így igény megállapítása igen nagy, állandó terhet róna az országra. Méltányos azonban, hogy sorsukról gondoskodás történnék, s e szempontból nemcsak a végkielégítés van kihatásba helyezve, de intézkedni fog, hogy lehetőleg alkalmaztassanak egy vagy más tén.

Helfy Igazé az ország pénzügyi helyzetével szemben halaszthatónak vélné meg a javaslatot, s a bajokon a létező erők szaporítása által segítene. A javaslatban újabb lépést lát a központosítás felé s azért azt nem fogadja el. Dárdai Sándor megjegyzi, hogy e javaslat az ország egy régi forró óhaját teljesíti s azért elfogadja azt. Az eddig alkalmazottak sorsát az által véli biztosíthatónak, ha disponibilitásba helyeztetnek. Vargics Imre szerint a jogbizton-

ág és közbiztonság az országban mindenek felé helyezendő s a mostani állapot reformálása nagyon óhajtható. Lukács és Béla elismeri, hogy a pénzügyi bizottság eddig nem bírta hivatni a társulatot a javaslat felett, de Hölgynek mégis megjegyzi, hogy a közbiztonsági állapotok reformja égető szükségé vált, mit a számos statárium bizonyít. A központosítás veszélyétől sem fél, mert a szolgabírák s más illetékes közegek feltétlenül rendelkeznek a csendőrséggel. Kétségbe vonja azonban, vajjon helyes-e a közigazgatás ezen egy ágát kivonni a közigazgatás általános reformjából? A törvényjavaslat költségvetése ellen lényeges kifogást nem emelhet s azért pénzügyi szempontból azt elfogadja.

Tiszta Kálmán miniszterelnök végválasza után a bizottság a javaslatot úgy általánossággal, mint részleteiben elfogadta.

FEOLVASÁSOK.

Természettudományi estély.

A budapesti természettudományi társaság decz. 15-én tartott felolvasó estélyén dr. Iszlai József értekezett az emberiség egyes főjellegéről levő fogazatbeli különbségekről. Értekezésének első nagy részét azon tétel fejtegetése köpezte, hogy az anthropológia nálunk nem részese, oly mértékű művelésben, mint egyebütt, pedig az anthropológia époly értékű, mint a történelem. Ezután áttér azon rendszerekre, melyek a fogak csoportosításánál vezérelveket szolgáltatnak, s tárgyalja a táplálkozás befolyását a fogak módosulására nézve. A fehér, sárga és fekete jellegeknél mutatózó különbségeket tárgyalván, azok dimenzióbeli különbségére szorítkozik, s előadó a fogakbeli különbségeket pusztán a táplálkozásbeli befolyásoknak tulajdonítja; de tagadatlatlan, hogy e különbségek léteznek, melyek az egyes jellegek felismerésére vezetnek, de azért ezen meghatározási mód nem sorolható más anthropológiai meghatározási módokkal egy rangba.

Ezután dr. Lengyel Béla értekezett azon kísérletekről, melyeket Crooks a sugárzó anyagra nézve tett. Crooks azt mondja, hogy a Geissler-féle csőben a negatív sarknál levő sötét térben levő anyag a tömecsok utjának közpértékével van kapcsolatban, s a csőben levő anyagnak ritkításával a sötét tér az egész csőre kiterjed, akkor ott az anyag azon állapotban van, melyet Crooks sugárzó anyagnak nevez. Ezen sugárzó anyag sajátosságait mutatta be előadó számos kísérlettel. A sugárzó anyag egyenes irányban terjed s a sugárzó felületre merőlegesen halad; a sugarak, ha találkoznak, eltérítenek; a sugárzó anyag szilárd testek által felfogható, s Crooksnak sikerült vele nagy meleg hatásokat is elérni, s az anyag igen erős mechanikai hatásokat képes létrehozni; mágnus befolyással van a sugárzó anyag irányára, s végül phosphoreszenziát hoz létre az üvegben. Ezen tulajdonságokat az előadó igen eszinos kísérletekkel mutatta be.

A szaktülés után választmányi ülés következett, melyen sok folyó ügy elintézése után a választmány megbízta a titkárságot, hogy a jövő évi 2000 ftos országos segélyezési pályázatot az ásvány-földtan köréből a közgyűlésre írja ki; a Bugát-alapból pedig az alapítványi céllal értekezést a növénytan köréből lesz pályázat hirdető. — A titkár ezután bemutatja Reklus „A Föld” II-ik kötetét és Erismann „Népszerű Egészségtan” című művét, mely munkák

A KELET TÁRCZÁJA.

A CSATA ELŐESTÉJÉN.

Regény.

Írta:

TURGENIEW IVÁN.

XV.

(Folytatás.)

Jusaroff, ámbár betegsége után, még csak félig volt helyre állva, bár még mindig köhögött, s lázza időnként vissza-visszatért, mégis mindig járt kelt napfoszszant, s egész éjjel leveleket írt. Ertesítette a szabót közeli elütése felől s előre oda ajándékozta neki azon esetre szerény butorzatát.

A mint Helena lehagoltan ült ott s figyelt a dűhögő szél zúgására, mely vad rohamokban nyargalt végig az utcákon, komornája bejött jelenteni, hogy atyja s anyja hivatják. — Háló szobájukban vannak mindketten, szolt a komorna; az úr nagyon haragszik s a nagyságos asszony sir.

Helena átmént anyjához. A jó Stakhoff asszony félig hátra volt dőlve vánkósára s egy kölni vízzel megáztatott zsebkendő tartott orra alatt. Stakhoff úr a kandalló előtt állt, egész állig begombolkozva, magasra felhúzza nyakgondját s egy parlamenti szónok komoly állásába téve magát. Kézintésével egy székelt jelt ki leánya számára, s midőn ez nem értve meg a jelt, kérdően nézett rá, méltósággal így szólt:

most hagyják el a sajtót, s mihelyt a tetemes könyvkötői munkák engedik, a közelebbi napokban szét is fognak küldetni a könyvküldő vállalat mindazon aláíróinak, a kik az évi díjat 1880-ra befizették. — B. Eötvös Loránd, egyetemi tanár 100 frtot adott a társulat rendelkezésére, hogy ez azon összeghez csatolassék, melyet a társulat „a nehézségi gyorsulás meghatározására (Budapest)” szánt; hogy így a munka létrejövételét annál inkább előmozdítsa. — Ezen ülésben dr. Fodor József, dr. Mihálkovics Géza és dr. Schulek Vilmos egyetemi tanárok 100—100 forinttal az örökös tagok sorába léptek, s azonkívül 10 új rendes tagot választottak meg, kikkel a társulat tagjainak létszáma 5368-ra emelkedett.

Az orsz. magyar ipar egyesület építész- és építés- ipari szakosztálya tegnap délután Steindl Imre elnöke alatt ülést tartott, a melyen Tankó Sámuel tartott fölolvasást Dél-Afrika népeinek műveltségi viszonyairól. Az eddigi utazók adatainak lelkiismeretes felhasználása és ügyes összeállítás mellett fölolvasó a dél-afrikai benszültéző némely törzseinek építési és háziipari viszonyaira fektetett nagyobb súlyt. A fölolvasást a szakosztály tetszéssel és köszönettel fogadta. Ezután az igazgatóság azon indítványa került színpadra, hogy a szakosztály gondoskodjék arról, mely szerint műiparunk a nemzeti motívumok felhasználása az izlés fejlesztése szempontjából érvényesüljön. Elősegítheti e törekvést az is, hogy a közoktatástügyi miniszterium Pulszky Károly által összegyűjtette és kiadta a magyar nemzeti motívumok lejegyzését, melyek most már hozzáférhetőek levén, az építészek által foganatba vehetők volnának. Hogy ez elérhető legyen, pótlólag azt indítványozza, hogy e későbbi tanulmányozására és javaslattevésre egy albiz. kiadassék ki. Megjegyzi még, hogy az egyesület elnöke, gr. Zichy Jenő birtokában van egy Mátyás király korabeli könyvnek, melyben — állítólag — igen jeles magyar nemzeti motívumok óvattak meg az utókor részére. Steindl azon véleményben van, hogy voltaképpen magyar disztiményi stílus nincs, sőt még olyanra sem talált, mely specielis magyar arnyalatnak volna nevezhető. Azok az ornamentek, melyek Pulszky Károly által összeszedettek, magyar motívumoknak egyáltalán nem nevezhetők, mert azokat Mármarosban, Biharban, Temesben és Erdélyben szedvén össze, miután ezen tájakon oláhok laktak, a régi román stílus tradíciójának tekinthetők. Egyedül Szeged és vidékére nézve tesz kivételt, mert ott nyomára talált, némi csirájára az eredeti magyar stílusnak: ezek is azonban csak is elvont elméletben mondhatók eredetieknek. — Ő tehát indítványozza, hogy a hazában szerte-széjjel található műformák szedessenek össze, azok csoportosítsanak, tanulmányoztassanak s abból levonatván a következtetések, kombináltassák a legszebb műforma s ez fejlesztessék. A szakosztály Steindl indítványát teszi magáévá.

Kossuth könyve.

Kossuth „Íratának” II. kötetéből igen érdekes részeket közöl a „Pesti Napló”: fejezetként ismertetve a könyvet. Egy részletet veszünk át az ismertetésből, mely a könyv ötödik fejezetében foglaltatik s Kossuthnak István főherczeg nádorról a magyar korona felől való értekezését tárgyalja. Az említett fejezetet következőben ismerteteli a „P. N.”:

— Üljön le.

Stakhoff úr nejét mindig magázta, de leányával csak akkor szokott így beszélni, ha nagyon haragudott rá. Helena leült. Stakhoff úr frakkja gombjai közé mélyesztette kezét.

— Azért hívtam ide, szólott rövid szünet után, hogy megmagyarázzam, vagy jobban mondva magyarázatot kérjek ön-től. Elégédtelen vagyok önnel kisasszony vagy inkább, ezzel nincs is elég mondván, magaviselete a legnagyobb mértékben bosszant és sért, engem és anyját kit itt lát maga előtt.

Helena elhalványodott s felváltva tekintett atyjára s anyjára.

Volt idő, folytatta Stakhoff úr, midőn a leány nem engedett meg magának felsőbbbség érzetét szülőivel szemben, midőn az atyai hatalom tudata, remegésbe hozta volna, az engedetlenség gondolatától megszállott leányt. Ez idő fájdalom elmúlt már, legalább sokan azt állítják. De tudja meg, hogy vannak még törvények... vannak törvényeink... léteznek törvények, s ezt ne feledje...

— De atyám! kiáltott fel Helena.

— Ne szakítsa félbe szavaimat, arra kérem. En és anyja betöltöttük minden kötelességünket irányában. Anyja és én nem mulasztottunk el semmit kimivelte-sésénél, nem kiméltünk sem költséget, sem gyöngéd gondoskodást. Nem kérдем, hogy minő hasznót tudott hozni mind ebből; de jogom volt, jogunk volt anyjának és nekem azt gondolni, hogy megmaradtok lelkeben azon elvek és erényes érzület egy parányi része bár, melyet mi, mi-

E fejezet maga egy kis kötet. Czi me „Értekezés Magyarországról.” Kossuth 1858-ban Liverpool, Glasgow, Edinburgh, Plymouth városokban hat felolvasást tartott, melyek együtt véve egészét, nagy történelmi értekezést képeznek. Ezt most azért veszi föl irataiba, mert mint egy beszámoló beszédnek tekinti; „én vele — írja — beszámoló volt hazámnak arról, hogy minőnek ismertem én a magyar ügyet a külföldön.” Az értekezés nagy történelmi — bölcséleti tanulmány hazánk egész nemzeti fejlődéséről s főleg a közel — múltól. Tíz szakaszban meríti ki tárgyát, fenkölt szellemmel ítéelve meg a nemzeti múlt kiválóbb mozzanatait. Különösen a nemzet ellen felhozott egyes vádakot dönti halomra. Minő például az a vád, hogy szülkebből volt a nem-magyar ajku lakosság iránt. Igen érdekesen fejtegeti a magyar-horvát viszonyokat, a 48 előtti mozgalmakat s ép oly behatóan méltatja a 48-diki demokratikus és alkotmányos vívmányokat. A szabadságharcz küzdelmeire térvén át, sok becses részletet közöl amaz idők történetének földéítésére s különösen ama sikertelen törekvéseket rajzolja, melyekkel a magyar emigráció az angol kabinethoz a magyar ügy iránt érdeket kelteni törekedett. E nagy tanulmányt több új keletű jegyzet s számos magánlevél egészíti ki. Az első a pragmatika szankciójával s az 1867-ki közjogi kiegyezéssel foglalkozik s azt Kossuth a maga ismert álláspontjából világítja meg.

Sokkal érdekesebb a második jegyzet, mely az 1848-ki események egy emlékeztető epizódját beszéli el. 1848. szept. elején Bathlyán Lajos és Deák a védelmi törvények szentesítésének sürgésére Bécsbe mentek. Távollétük folytán tovább tartván, István főherczeg-nádor magához hívatta Kossuthot s izgatottan kérdezte: nem tudja-e mi történik Bécsben? Hová fog ez vezetni? — Mondá aztán. Kossuth nyugodtan azt felelte, hogy harezra.

„Tehát harez! Meggondolta ön, hogy a harez mit helyezhet kilitásba?”

„Meggondoltam, fenség. Egy oldalon koronát, más oldalon talán vérpádot.”

A főherczeg az elborzadás jeleivel tekintett felém.

„Ne borzadjon fenséged, — mondam. — A vérpád csak nekünk juthat, s mi, ha isten ezt reánk mérte, zugalódás nélkül fogadjuk el a hazaért. Fenségednek csak a korona juthat.”

„Csak nem teszi fel ön felőlem, hogy én unokatestvéremet trónjától megfosztani képes lehetnék?”

Kossuth kiemelte, hogy ez eshetőség a magyar önvédelmi hareznak mindjárt más színezetet adna.

A főherczeg végig hallgatta Kossuth hosszú fejtegetéseit, azután azt kérdezte, nem találta-e a terv ellenvetésre a nemzetnél, az országgyűlésnél?

Kossuth egyikezett megnyugtató a főherczegot s kiemelte, hogy a nemzet egyértelemmel sorakoznék István magyar király köré.

A főherczeg gondolkodott; azután kezét éhez emelve mondá:

„Nem teszem! Nem tehetem! — Haldokló atyám kezére borulva esküdni meg, hogy azt semmi körülmények közt soha tenni nem fogom. Jöjön, a minék jönnie kell: én eskümet meg nem szegem. — Ne szóljunk erről soha többet.”

Ez epizód Kossuth még 1850-ben tette papírra.

ként az saját gyermekünk iránt kötelességünk volt, beleoltani igyekeztünk: jogunk volt azt remélni, hogy semmine-mű „ujkori eszmék” nem törülhettek ki szívéből e szent és hagyományos oktatások nyomait. Es még is mi történik most? Nem is említve e kiváló könnyelműséget egy leánynál, s az ön idő-korában, de ki várhatta volna azt, hogy valaki annyira megfélekedezhessék magáról...

— Atyám, szólott Helena, tudom mit akar mondani.

— Nem, te nem tudod, hogy miről akarok szólni! kiáltott fel éles hangon Stakhoff úr egyszerre, feledve a szónoki méltóságot, melybe eddig burkolódzott volt; nem, te nem tudod arczátlan elvetemült leány!

— Az isten nevére kérek Miklós, ne beszélj így, kiáltott fel Stakhoff asszony, megölés szavaddal!

— Ne beszéljen kegyed így asszonyom. Még csak elképzelni sem bírja, hogy mit fog most hallani. Legyen elkészülve a legképtelenebb dologra a világon.

Stakhoffné rémülten tekintett réá.

— Nem, szólott Stakhoff úr, ismét leánya felé fordulva, te nem tudod, hogy mit akarok mondani.

Szemeiben bűnös vagyok atyám, szólott Helena.

— Ah! végre mégis! kiáltott Stakhoff úr.

— Bűnös vagyok azért atyám, folytatta Helena, hogy még eddig bé nem vallottam...

— Igen, jól tudod, hogy egyetlen

IRODALOM és MŰVÉSZET.

A szépirodalmi könyvtár-ból ismét két füzetet vettünk. Egyik Milkó Izidor tárczáinak folytatását tartalmazza. E tárczák értékéről már az első füzet vétele alkalmával szoltunk. Ma csak ismételnünk az ott elmondottakat e könnyen írott csevegésekről, melyek az előadások egy átfutó rövid órára kellemes szórakozást nyújtanak.

A másik füzet (a Sz. Könyvt. 4-ik száma) egy verses regényt a Szép Ilonkát tartalmazza. Írta Szechy Károly. Fenntartva maguunknak, hogy e regényről akkor mondjuk el vélekedésünket, mikor teljesen megjelent — ezúttal csak egy pár részletet mutatunk be belőle, melyek az igaz költészet melegségével és kiváló technikával vannak írva.

Fiatl szép leányt („Hivásig oltára, lelke vánkosa”) vesz feleségül egy agg, kinék:

„... mesés nagy uradalnak

Írvák nevére, kince garmada;

Se baj hogy agg! Ma már arra nem adnak.

A szép leány:

„fel se vette elejénte.

Ajánkodt sokat feledve turt;

De majd megunta meggyűllötte színt

S kezdé szívében érezni az irt;

Ábrándozott, sovárgott éjjelente...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Táborszky és Parsch kiadásában megjelent zene-szerzeményekből, két figyelemreméltó füzetet küldetett be hozzánk. Egyik: 5-ik Magyar Ábránd Ábrányi Kornélól. Három magyar népdalra van írva s előadása elég technikai jártasságot igényel. Magasabb magyáros zenei termékek hiányában örömmel fogadjuk az e fajta szerzeményeket is, melyek a most kedvelt s divatos modorban egy-egy dal variációját képezik. — A másik hét eredeti magyar dal, melynek szövegét és zenéjét Szende Lajos írta. Új vonások ha nincsenek is e népdalokban, de sok erősség vannak írva, kivált a lassabb menetteliek. A budai nagy utcában... és „Kedves rózsám...” kezdetűek igen hatásos és szép szerzemények. — Kaphatók e szerzemények a kiadónál. Ára az elsőnek 1 frt 50 kr., a másodiknak 1 frt.

Olvasó-tár. Hírherg Károly kiadásában betekentű füzetekben Brankovics György szerkesztésében megjelent vállalatból vittek a most megjelent 3 füzetet (13—15). Változatosan vannak összeállítva, de a megjelent cikkek értékéről nem mondhatunk sok dicsőretest. Az utolsó füzetben bizonyos Elemér aláírás ur dorombol egy verset, mely egyáltalában nem nyomtatás alá való szerzemény. Történeti beszély fog a füzetekben Ries Herminótól, egy vig beszély Lauka Gusztávtól; Auerbach B. egy regénye s s költemények Incezdí László, Pósa Lajos stb-től. Megrendelhető a kiadónál.

A „Figyelő” december havi füzte a megszokott kitűnő tartalommal jelent meg:

Kisfaludy Károly, mint drámaíróról szól Molnár Sándor. Ezenkívül vannak benne közlemények Erdélyi Jánosról dr. Deák Elektől. — Alapítsunk hirlap-könyvtárakat, idősb Szinnyei Józseftől. — Kövesdi Pál nyelvtana, dr. Jancsó Benedektől. — B. Eötvös József költői jellemzése, dr. Fülöp Adorjánól. — Adalékok Dugonics életéhez, Endrődi Sándortól. — Révai Nagy-Károlyban bölcsélet-tanul, Csaplár Benedektől. — Irodalomtörténeti repertorium, idősb Szinnyei Józseftől.

Szinnyei cikkekéből átvesszük a mi százéves hirlapirodalmunkról szóló következő kimutatást: 1780. óta megjelent hirlap és folyóirat magyar nyelven összesen 1641 (a fővárosban 694, a vidéken 947) 5912 évfolyamban. Szakok szerint: 1. Politikai napilap 100. (Budapestben 80, vidéken 20). — 2. Politikai hetilap 146. (Bp. 61, vid. 85). — 3. Vegyes tartalmu képes lap 34. (Bp. 28, vid. 6). — 4. Egyházi és iskolai lap 101. (Bp. 64, vid. 37). — 5. Szépirodalmi és vegyes tartalmu lap 132. (Bp. 102, vid. 30). — 6. Humoristikus lap 77. (Bp. 46, vid. 31). — 7. Szaklap 269. (Bp. 202, vid. 67). — 8. Vidéki lap (nem politikai tartalommal) 266. — 9. Hirdetési lap 36. (Bp. 13, vid. 23). — 10. Folyóirat 405. (Bp. 270, vid. 135). — 11. Vegyes melléklet 75. (Bp. 63, vid. 12). Összesen 1641 hirlap és folyóirat jelent meg száz év alatt magyar nyelven. Ha az idegen nyelvű lapokat is hozzá vesszük és azok számát megközelítőleg 1359-re tesszük, 4088 évfolyammal, ugy számításunk szerint a hazai minden nyelvű hirlap tizezer évfolyamot vagy kötetet képez, mely szám elég tekintélyes arra, hogy hirlapjainkat figyelembe vegyük, gondoljuk és azokat lehetőleg teljes példányokban juttassuk az utókorra.

A Humoristikus Könyvtár-ból újabban 4 füzet jelent meg. Kock Pál „Egy férj, a ki nejét keresi” című érdekes nagy

Stakhoffné alétlan ettet vissza párnai közé Stakhoff úr két lépést hátrált. — Nőül mentél! ismételte. nőül mentél e koldus montenegróihoz! Egy ősi nemes faj ivadéka, egy Stakhoffnak leánya, nőül ment egy országkerülő csavargóhoz, s ezt szűlői beleegyezése s áldása nélkül!

Es te azt hiszed, hogy nem fogok ezért panaszt emelni a törvényszéknél, hogy meg fogom engedni, hogy... Egy zárda kapuja fog mögött bezárulni, s a börtöné csábító mögött! Asszonyom, mondja neki azonnal, hogy ki fogja tagadni őt minden vagyonából!

— Oh! Artemiévitch-Nikolas! kiáltott fel Stakhoffné esdőlő hangon.

— De hol, de hogyan, de ki az, a ki titeket összeesketett? Istenem! istenem! mit mondanak majd ehez minden ismerőseink? mit fog mondani a világ? Es te, arczátlan kétszínű teremtes,

humorral irt, néhol bizony kissé „kérge helyzeteket festő” regényt közli. Könyvt. s ügyes fordításban. A füzetekhez egy pár kevés értékű kép van csatolva. Megjelenik hetenként egy füzet s ára egy-egynek 15 kr.

Magyar napilap Bukaresten. A következő sorokat vesszük s örömmel constaltjuk, hogy a „Bukuresti Híradó,” — mely évek sora óta becsületesen tölti be hazafias feladatát Románia fővárosában — újévtől fogva a vasár- és ünnepnapok kivételével mindennap fog megjelenni. A „Bukuresti Híradó” tiszta magyar politikát űz Romániában és ezért érdemelte is ki az összes magyar sajtó figyelmét és támogatását pártkülönbség nélkül. A lap ára: egész évre 15 forint, fél évre 8 frt, negyedévre 4 frt. Az előfizetési pénznek a „Bukuresti Híradó” szerkesztőségéhez Strada Teranilor 20 cím alatt küldendők.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1880. decz. 17.
Helyi hírek.

Nemzeti színház. „A szánandó férfin” vigjáték 3 felvonásban. Írta: Barbier Gyula. Fordította Mártonffy Frigyes. — Olyan szánandó előadás rég nem volt a kolozsvári színházban, mint ez a „Szánandó férfin.” A színlapon „kittűnő” francia vigjátéknak van jelezve, mely Párisban először adatott 1880. július 1-én. Kétkedünk benne, hogy e darab Párisnál személyes ismeretségben állana; annyi bizonyos, hogy 1880. július havában a Gymnase dramatique-ban, hová a „Magyar Polgár” a darab első előadását helyezi, egyáltalában nem is tartattak előadások. De az is bizonyos, hogy még ha előadatott is Párisban, legelső előadása épen akkor esett, mikor a legutolsó. Soha ilyen unalmas, szellemtelen és tires darabot, mint ez. Valóban a rendezőség hosszabb ideje valóságos hajtóvadászatot tart a színházban összegyűlt közönségre; a repertoire annyira silány, hogy szándékosan sem lehetne jobban elriasztani a közönséget a színházról, mint azt a főrendező a sok izetlen francia ócskaságokkal vagy minden más magára tartó színpad által semmibe vett értékekkel, de nálunk „Kittűnő” darab „magyar színpadon itt először” hangzatos phrasissal czégére alatt feltálat újdonságokkal teszi. Aztán csodálkozzék az intendatúra, ha a jó darabekat is, a melyek különben ritkán látják most a kolozsvári színházat, nem nézi meg a különben könnyen hívó közönség, mely egy államilag segélyezett színház színlapja után indulva, a „kittűnő” vigjátékban bosszantó unalmasságra talált. A feleség egy medalliont és virágcsokrot, kap, mit a férj rosszra magyaráz, s a helyett, hogy a nő megmutatná, miszerint a nagyapján képe van a mellékben, elveszekednek két órát. Ez a „kittűnő” darab teljes meseje. Hozzá a szerepek nem eléggé alkalmas kezekben. Már raj játsza a szánandó férfit, a mi pedig a mi színpadunkon Gabányinak vagy Szentgyörgynek írott szerep. Az alak jellem tekintetében eléggé ki van dolgozva, de hirtelen haragvó elégtelen természetű embereket épen neveléséig akar általa tenni a szerző, holott Márai intrikus fanyarsága megfogott benne minden mulattatót, s nagy része volt benne, hogy a darab is megbukott. Nejét Jankát, Borovszky M. játsza nagyon közepes sikerrel. A kissasszony még nyugtalan a színpadon, ha nincs is mit mondania, ideges, feszült figyelemmel mereszti szeméit; hirtelen kaptja meg aztán a szót, s minden mondat után elfordítja s leereszti fejét, s aztán felemeli és ismét visszafordítja. Ezt megteszi mindannyiszor, a hány pont van mondokájában, olykor vesszők és pontosvesszők nélkül. Innen egész alakítása elszerűdött, szintelen, s ritkán tudja a néző, ha valjon elvégezte-e, a mit mondani akart, mert beszéd közben tízszer is úgy tesz, mintha végezte volna, s mikor végezte, mintha folytatni akarná. Kifogástalanul játszottak, Szentgyörgyi, Krasznainé és Gyenes, habár ők is keményen küzdöttek az tires szerepekkel.

Színházunkhoz, mint értesültünk, Fáy Szerena k. a., a budapesti nemzeti színház tehetséges fiatal tagja, két heti vendégszereplésre jön le. Azon egyhangú elismerés után, melyben a kissasszonyt a fővárosi sajtó most közlebről a Bárd és Bankár előadásának alkalmaól is részesítette, sajnálattal vesszük a hírt, hogy szereplése nem szerződötési czélból történt, a mennyiben a k. a. most, a budapesti nemzeti színház kötelekésből egyáltalában nem szándékozik megválni. Megvalljuk, így minél kevésbé tartjuk indokoltnak vendégszerzopeltetését is. A kissasszony, mint mondtuk, tehetséges kezdő; — teljesen ki nem forrott, bár kétségbevonhatatlan talentummal bíró kezdő; — a kit azonban vendégszerzopelni, hoznak le hozzánk, attól megvárhatunk, hogy oly bevégzett műalkotást nyújtson, a milyent mi — a mi viszonyaink között — a dolog természete szerint sem várhatunk a kolozsvári színház tagjaitól. Másfépen nincs értelme a vendégszerzopeltetésnek. — A másik hír, mely szerint Perlaki Gizella a színiképző tehetséges „növendéke” szerződötött volna hozzánk, csak fentartással közöljük. Nem hiszjük el ugyanis, hogy a Kéler Ilona helyét egy „tehet-

séges növendékekkel” pótolná az igazgatóság. Ha e hír valósulna, a tragodiák előadhatóságának reményéről is le kellene ez időnyre nézve mondanunk, a mi pedig szegényes és gyengereper-toirunk felrissítése tekintetéből okvetlenül szükséges volna. Tegyük hozzá azt is, hogy a „tehetéséges növendékek ből” elég egy esztendőre egy. Honti kissasszonyról szólunk, kit hogy milyen hír előzött meg, s ki, hogy mit produkált két hónapi tanulás után, s ki, hogy mennyire vált be — arról jó most nem beszélni. — Nem véljük hát helyesnek, hogy most a színi időny derekán a drága idő szerződötését egyáltalában nem involváló vendégszerzopeltetésekkel, s illetőleg egy „tehetéséges növendék” szárnypóbálgatásaival fecséreltessék el, hanem óhajtjuk, hogy komoly és határozott lépést téve az igazgatóság, mielőbb egy képzett, jó tragikai színészről szerződtesse, a ki nem tanulni jön hozzánk.

Krasznai Miska, ez a derék factotumja a kolozsvári színháznak, s kifoghatatlanul vigkedélyti általánosan szeretett tagja a kolozsvári társadalomnak, jövő hó 13-ikán fogja tartani negyedszázados színészi jubileumát. Ez alkalommal a színházban Bánk-bán fog előadást, s barátai szép meglepetésben akarják részesíteni a művészt és jó barátot, a ki csak Kolozsvárt 23 évet szolgált a magyaryelvnek és magyary művészetnek. Ugyanezen időre Gabányi collegája, külön füzetben kiadja a Miska életrajzát, s ez iránt már holnap megjelenik az előfizetési felhívás.

A helyi Nőegylet titkárától következő felhívást vetitük: Az 1881. évben Pesten tartandó országos nőipar-kiállítás rendező bizottmány a kolozsv. jót. Nőegyletet is felhívja közremunkálásra; az egylet elnöksége azon meggyőződésben, hogy e valójában közhasznú országos vállalat támogatása hazánk összes nőinek emberbaráti és honleányi kötelessége, egyedül ez ügyben intézkedés végett a Választmányt f. hó 21-ére rendkívüli ülésre összehívja. Kovács Antal, a jót. Nőegylet titkára. — Midőn e felhívást közreadjuk, nem mulasztjuk el, hogy hölgyeinknek kiváló figyelmébe ne ajánljuk az ügyet. A nőipar-kiállítás május 1-én nyílik meg Bpsten s nyitva lesz június hó 16-áig. Célja: feltüntetni azon iparágakat, melyekben a magyarszági nők foglalkoznak s képét nyújtani a női kézimunka eddigi haladásának s a mutatkozó hiányok pótlása iránti javaslatok megbeszélése. Elfogadtatik a kiállításra minden a hazában nők által készített iparezikk és kézi munka, tehát olyanok is, melyek nemcsak iparszerűleg előállítását végezték készítették hanem az idő hasznosítása céljából házi használatra készített „kézimunkák is. Ezenkívül a női munkára vonatkozó emlékek és régebbi műipari minták. A kiállítás vélvőke Koburg Fülöp herczegnő, elnöke pedig Zichy Jenő gr. A rendező bizottság legkiválóbb nőegyletekhez fordul a kiállítás sikeritethetése tekintetéből, a kik bizonyosan a nők munkakepeségének terjesztése érdekében e megindult törvös mozgalmat pártolni fogják. Ajánljuk Kolozsvári hölgyeinek kiváló figyelmébe a nőipar-kiállást.

A ZeneConservatorium által vasárnap délelőtt 11 órák az egylet helyiségében rendezendő matinénak teljes műsorozatát vetitük. Az általunk már említett két számon kívül (Mozart Quintette, a Dobokay úr által gondokán előadandó Schubert-féle dal és Popper Gavotte) egy nyitány lesz még, „Egmont” Beethovenól, melyet kiváló műkedvelőnk Vizi Gizella és Irma k. a. adnak elé, és Zolyomy Jenő úr által éneklendő két ének parthi egyik: Wolfram versenydala a Tannhäuserből Wagner Rtől és Magyar népdalok; Felhívjuk a figyelmét ismételve ez igen érdeknek ígérkező matinéra.

Hazai hírek.

Marosvásárhely, 1880. dec. 15. A marosvásárhelyi ref. főtanodai ifjúsági Önképzőtársulat feledhetetlen emlékü elnöke Mentovich Ferenc halála évfordulóját dec. 15-én kegyeletesen megünnepelte. A társulat tagjai, kikhez a tanodai ifjúság nagy számmal csatlakoztak, d. e. 11 órák tanár Lakatos Sámuel elnök vezetése alatt kivonultak a temetőbe, hol a főkiskolai dalkör énekelte a sir felett; a társulat részéről Darkó Béla II. b. o. mondott beszédet, meglepő szavakban szólva a felejtethetlen tanáról, a jeles költőről, az ifjúság szerető jó barátjáról; halával emlékeztve meg a kegyeletos gondossággal ápolott feldomboruló örökhajlék felett, a nyugovó nagy halottáról, ki maga írta egyszer, hogy „édes oly sirban pihenni, A melyre könyvek csendes permétéje hull.” — A megható szép ünnepélyt a dalkör zárta be, gyászdzál énekelve.

Kossuth iratál második kötetének szétküldése a jövő héten kezdetik meg s a nagy példányzammal fogva, mely szétküldendő, a kötet csak jan. hó első felében lehet minden előfizető kezében.

Krassó megye legközelebb tartott közgyűlésén az a határozatot hozta, hogy a lugosi főgymnáziumban, melynek ünnvendégei legnagyobb részben román ajkúak, a román nyelv és irodalom kifejelettebb tanítása okából 700 forint évi fizetéssel rendes tanári állást rendszerez, s az erre vonatkozó határozatot a vallás s

közükatási miniszterhez már fel is terjesztette jóváhagyás végett.

A ragadozó vadak egyes vidékeken ijesztő mérvben szaporodnak. Így Hunyadmegyében a brádi járás 22 szomszédos községének határában a farkasok a házi állatokat fényes nappal is megtámadják a legelőn. Hunyadmegye közigazgatási bizottsága a brádi járás szolabirájának előterjesztése folytán a hivatalból való hajtóvadászat megtarthatása iránt már fölirt a belügyminiszterhez. Hasonló pusztításokról érkezik hír Zolyommegyéből Libethányáról, honnan a hajtóvadászat engedélyezését távirati úton kérelmezték.

Beiratkozási rend az egyetemen. A budapesti kir. tudományi egyetemi tanulmányi rendnek a beiratkozásokra vonatkozó szabályzata a közokt. miniszter decz. 4-ki rendeletével némi módosításokat szenvedvén, erről az illetők tudomás és mihez tartás végett a következőkről értesítettnek: A tanév első felének végső napja január hó 4-ike. Ennélfogva a rendes beiratások a II-ik félre január 5-én kezdődnek és bezárólag 16-ig tartanak. Az előadások mind a négy karban a f. tanév második felében jan. 14. kezdődnek meg. Azok, kik beiratásukat a rendes időben nem eszközölték, alaposan megokolt folyamodvánnyal élhetnek, mely folyamodványok a rendes beiratási határidőtől számított 3 nap alatt az illető dekanatushoz, és ettől számított 8 nap alatt az illető dekanatus útján a rektoratushoz intézendők. E határidő elteltével csak is a legkivételesebb esetekben van még 8 napig helye a folyamodásnak, mely a rektoratust útján intézendő a közokt. miniszteriumhoz.

„La Hongrie méconnue.” („A rosszul ismert Magyarország.”) A „Függetl.” következő érdekessé hirt, hozzá: Ez lesz a czime Damille Josses de Lamaugary úr a Gaulois és Figaro munkatársa könyvének, melyet hazánkról fog írni. Lamaugary úr annyit hallott a Tissot-féle könyvek bolond voltáról, hogy elhatározta Magyarországról végre egy alapos, okos könyvet adni a francia olvasók kezébe. Lamaugary úr, hogy megszerezze a tapasztalatokat és anyagot, Budapestre érkezett s itt fog időzni tavaszig, mikor a vidékre megy tanulmányozni. Ez idő alatt a Gaulois és Figaro levelezője lesz. Lamaugary úr, diplomata, ki mint attaché évekig szolgált a madridi francia követésnéél. A szerzetes rendek kültése alkalmaól azonban oly erős véleménykülönbség morúlt föl közte és kormányt közt, hogy demisszonálni volt kénytelen. Könyvét valóban érdekel várjuk.

Halált hozó párbaj. Bittséről a következő rémes párbajról tudósítják „Hont” Smialovszky József és Moravszky Jusztin mindkettő zsolnai lakos, Zsolnán még nov. hó második felében elhatározták, hogy folyó hó 8-án Bittsén párbajt vívnak s az ehhez szükséges két darab vontesövű pisztolyt Bécsből elhozták. Folyó hó 7-én Zsolnáról együtt utaztak ide és az „olvasó kör” termében tartott táncmulatságban részt vettek, a körtánczokat folytonosan egyik a másik áttelében járta, látszólag jó hangulatban és baráti viszonyban voltak reggelig, midőn zenekísérett mellett karofogva közös szobájukba mentek, s innen áttöltözködve reggeli 7 és fél órák karonfogva s társalkodva a ligetbe, hol a magukkal hozott pisztolyokkal három lépésnyi távolságra a hajmeresztő tetet segéd és orvos nélkül véghezvitték. Smialovszky József azonnal összerogyott s csak egy óra múlva vétetett orvosi ápolás alá, Moravszky Jusztin pedig sok vért vesztve, saját lábán érkezett a várba. Mindkettő beültetésértének nyilvánít a párbaj okát. Mindkét, valóban szép, erőteljes és jó családából való ifjút a szülők és rokonok fájdalmi és átalános részvét kísérte a hideg sirba, mert mindkettő tegnap hat napi súlyos szenvedés után az élők sorából kimult.

Vegyes hírek.

A rohamlépés. Az orosz rohamlépés hossza 71 cm. Franciaországban, Ausztria-Magyarországban, Olaszországban, Belgiumban, Svédországban és Svájcban csekély az eltérés, 75 cm. ezen országokban a szabályszerű mérték a rohamlépésekben, míg Németországban 80 cm. A megített lépések száma egy percz alatt Oroszországban 115, Németországban 112, Belgiumban 110, Olaszországban 120, Ausztria-Magyarországban 115—118, Franciaországban 112—116 méterre rug. E szerint a német hadsereg 89, a francia 86, az angol 88, az olasz 90 métert halad perczenként.

A legvittebb kuglizó. Pleskau kurlandi városban egy Daniels nevezetű serlőző fogadott tizenkét társával, hogy egy és háromnegyed óra alatt a kuglin 10,000 azaz tízezer bábát dünt el. A vitész serlőző fényesen megnyerte a fogadást, mert leszámítva kevés „rosszat”, 1 óra 44 percz alatt 403 dobással 10,051 „jót csinált.” Az igaz, hogy vörös volt, mint a paprika, karjai reszkettek, szíve szörnyen dobogott, de azért mégis ő volt a nyertes. Rövid pihenés után „rendes” parthiet kezdett pajtásaival s végig játszotta azt is, diadalmosan.

A bécsi királyi elutasítása nagy zavarba hozta. A közegtanácsai ünnepi bizottság elhatározta volt, hogy 38 ezer

forint áru diszitménytárgyat rendel meg. Ebből egy látszik egy némely tárgyra nézve már meg is történt a megrendelés. A csoportokba való részvételre felhívott egyének közül sok már megvásárolta a szövötet és jelezte már csatlátja. Weilen alkalmi költeményét már elkészítette, Strausz karmester pedig a zenét. Egyes iparosok ellátták magokat oly szövöttekkel, melyek kelendőségét a rendezés által biztosítva látták. Ezeket s ilyeket sóhajtoznak most el a kaiserstadtheliek. A felolvasott levélhatásáról melyben az uralkodó visszautasítja a tervezett dísz-, bált, magok a hirlapok sem tudnak hűen számot adni, s így a bécsi lapokban, mind a hány egymástól teljesen eltűt tudósítások olvashatók. Egyik szerint a levél után mély, kínos csend következett, másik viharos izgatottság kitöréséről beszél, — s az izgatottság létele, ha nem is volt viharos kitörésű, mindenik lap szerint ropant mérvű volt.

A tanulók tulterheltsége a középiskolában most Németországban is sok panaszra ad okot. Azt állítják, hogy a szellemi betegség ijesztőleg szaporodnak, mint a berlini Nat. Ztg. valótlannak állít ugyan, de az — nyomd — szomorú tény, hogy a középiskolai tanulók körében a láterő gyöngülése ijesztőleg terjed s ez komoly gondolkodásra adhat indokot. A lap kifogásolja, hogy az ipariskolákban tulterhelik a tanulókat az újabb nyelvekkel, a gymnáziumokban a régi német grammatikával.

Sara Bernhardt new-yorki vendégjátékainak bruttó-jövedelme 98.800 dollár volt. Bostonban, azt hiszik, a vendégjáték 48.000 dollárt fog jövedelmezni. A művész és impresszariója Amerikában 200.000 dollár bevétele számítanak. A művész ezer frankot irt alá a Dumas Sándornak emelendő szoborra.

Plevna bevételének évfordulóját decz. 11-én nagy ünnepélyekkel ülték meg Bukarestben. Az ágyuk dörögtek, és Mihály vajda szobránál ünnepélyes istentisztelet tartott, melyen a fejedelem jelen volt. Ugyanekkor kiosztották a zászlókat az új ezredeknek s a fejedelem napi parancsot bocsátott ki a hadsereghez: „Kedves testvéreim s bajtársai! Bizom benne, hogy a hősek nyomdokain fogtok járni.”

Uj afrikai expedíció. Mint párisi lapokban olvastuk, Braniczi Konstaati gróf, egyike a leggazdagabb főuraknak, közelebb Billing Róbert báró társaságában nagy utra indul, melynek célját Közép-Afrika képezi. Az expedíciónak feladata a Sahara tanulmányozása lesz, főleg a talajviszonyok tekintetéből és Lesseps azon óriási tervének szemmel tartásával, hogy a Sahara egy része tengerre változtassék. Bár rendkívüli nehézségek állanak e terv kivitelének útjában sokak véleménye szerint e terv a talajviszonyok miatt kivihetetlen, míg más tudósok az ellenkezőt állítják — Lesseps mégis azon szívóssággal ragaszkodik hozzá, mely sikert biztosított e genialis férfi vállalatának. Lesseps különben Afrikát úgy szereti, mint hazáját. Átyja lesz évig volt főkonzul Tunisban s a suez csatorna világhírt építője ott született. Braniczi gróf és Billin báró azonkívül okori műemlékek után való kutatással is foglalkoznak. Felső-Afrikában a föld tudvalehetőleg sok becses régiséget rejt, Karthágó romjai között csak tavaly találtak egy pompás arany szobrot, melyet egy orosz 25,000 frankért vett meg, holott csak az arany megért annyit. Maga Billing báró is, ki már egyszer utazott Afrikába a francia kormány megbízásából, nagyértékű régiségeket lelt ott, melyek jelenleg a Louvre gyűjteményeit díszítik.

KÖZGAZDASÁG.

Az édes tej eltartása. A potsdami mezőgazdasági egylet ülésén az egyletnek egyik tagja következő, általa a legnagyobb sikerrel alkalmazott eljárás ismertetett meg a tejnek frís állapotban való eltartására. Ez eljárás abban áll, hogy a tejet, a mint kifejtik, azonnal 40—50 R. hőfokra kell egy rézfűrdőben (a tej tartalmazó edény vizbe állítása), melegíteni, s mintegy két órán át ezen hőfokban tartatunk. Miután a tejet ismét 15 R-ra lehűtöttük, az eljárás véget ér, s eképen 8 napig teljesen édesen marad meg a tej, eredeti ízt megtartja, s mindenféle módon értékesíthető. E tüneményt az említett gazda abból magyarázza, hogy a felmelegítés által a tejben levő baktériákat és gombákat tönkretesszük és a szénsavat belőle kihajjuk. Ennél egyszerűbb, s egyszerűs mind olcsóbb módja a tej conserválásának aligha létezik.

A Budapesti létesítendő iparsarnok és állandó kiállítás ügyében Lederer Sándor által megindított mozgalom — mint az „Ellenőr” írja — úgy az iparos, mint a pénzügyi körökben igen kedvező fogadtatásra talált s komolyan foglalkoznak az iparsarnok eszméjének megvalósításával. Lederer több előrendű iparosunk megkereste, hogy e tárgyban a főváros érdekel köréit egyelőre szűkebb körű értekezletre hívja meg, mely elé az iparsarnok tervezete terjesztendő volna. Ez az értekezlet legközelebb fog megtartatni s több, Lederer által felkért szakférfi is foglalkozik már a tervezet részleteinek kidolgozásával. A terv megvalósításához szükséges két-

százezer forint már tegnapelőtt este biztosítva volt. — Hír szerint ezen eszmét a budapesti kereskedelmi és iparkamara legközelebb tartandó ülésén is meg fogják beszélni.

A takarmányszerek főzése és párlása. A főzés és párlás által a takarmányszer nemcsak minden részében megpuhul s ez által könnyebben emészthetővé válik, hanem sokszor tápláló erejében is jelentékeny módosulást szenved. Főképen áll ez a burgonyáról, mely főve vagy párolva inkább a zsirépződésre hat, míg nyersen inkább a tejképződést mozditja elő. A főzés vagy párlás által a víz szorosabb összeköttetésbe jön a takarmányszerrel, minek folytán az állat által nem szivatik fel oly hamar, mint az ital gyanánt bevett víz, és így az emésztésnél jó szolgálatot tehet. Valamint ugyanezen okból a zöld takarmánynak nagyobb tápértéke van, mint ugyanannyi mennyiségű szénának, ép úgy előmozditatik a nyers takarmány emészthetősége, s ennek következtében tápereje is, a főzés vagy párlás által. — Ezért főleg takarmányszegény években ajánlható a takarmány párlása, hogy minden tápláló alkotórészt lehetőleg kihasználjuk.

Ausztria-Magyarország külkereskedelme. Az osztrák közoktatási statisztikai igazgatóság érdekes kimutatást tesz közzé az osztrák-magyar monarchia ki-, be-, átviteli kereskedelmének állapotáról az 1879-ik évben. Az importált áruk összes súlyát 41.264,219 mmászára teszi, miből az importban először előforduló árukra 1.151,405 mm. esik, és így a többi rendes forgalmat képező áruk 40.112,814 mmászát tesznek. Ezen számot az 1878-iki importtal — 30.176,814 mm. — összehasonlítva, kitűrik, hogy a múlt évben a monarchia importja 5.036,000 mmászával, vagyis 17-49 százalékkal emelkedett. Az emelkedés különösen a vámmentes áruk behozatalánál tapasztalható, míg a vám alá vetett árucikkek importjában inkább csökkenés állt be. A behozott áruk kereskedelmi értéke 1879-ben 557-6 millió forint volt, a miből 5-2 millió frt esvén a kimutatásban először szerepelt 145 árucikre, a többi árukra fennmaradó érték 551-4 millió frt, a mi az 1878-iki import 552-1 millió frtnyi értékével összehasonlítva, némi csökkenést mutat. Oka ezen különbségnek a két évi behozatal értékében vagy egyes értékebb árucikkeknek, mint gypot, bőr stb. nagyobb mérvben való behozatala, vagy az áruk meghatározának bizonytalansága. A kivitt áruk összes mennyisége 1879-ben 76.903,437 mm. volt, miből levonván a kimutásba először került árukra, 2.609,273 mmászányi súlyát, marad egyebb árukra 74.294,164 mm. azaz 4.240,497 mmászával több, mint 1878-ban, midőn az exportált áruk mennyisége 70,053,667 mmászára rugott. A kivitt árukra kereskedelmi értéke 684 millió frtra van téve a kimutatásban, a mi 20-4 millió frtnyi emelkedést jelez az 1878-iki kivitelhez képest. Felméltendőnek tartjuk még, hogy a kimutatás szerint a kivitel emelkedése a múlt évben mennyiség tekintetében 6-05 perczentet, érték tekintetében azonban csak 3-11 perczentet tett.

HIVATALOS ARFOLYAMOK a budapesti áru- és érték-tőzsdén

1880. decz. 16.	
Magyar aranyjáradék	109.98
Magyar vasúti kölcsön	125.—
Magyar kel. vas. államkőtv., I. kibocsátás	82.25
Magyar kel. vas. államkőtv., II. kibocsátás	99.75
Magyar kel. vas. államkőtv., III. kibocsátás	96.—
Magyar földterhermentesítési kötvény	97.—
Magyar földterherment. kötvény záradékkal	96.—
Temes-bánati földterhermentesítési kötvény	95.—
Temes-bánati földterher. kötv. záradékkal	95.—
Erdélyi földterhermentesítési kötvény	94.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötv.	—
Magyar szőlődezsma váltási kötvény	65.—
Magyar nyerevény-sorsjegy-kölcsön	108.—
Tiszaszállás- és szegedi sorsjegy	107.70
Osztrák járadék papírban	72.75
Osztrák járadék ezüstben	74.75
Osztrák járadék aranyban	87.50
1860-iki osztrák államsorsjegyek	132.—
Osztrák-magyar bankrészevény	825.—
Magyar hitelbank-részevény	262.50
Osztrák hitelintézet-részevény	286.70
Ezüst	—
Cs. és kir. arany	588.—
20 frankos arany	938.—
Német birodalmi márká	68.20
London (3 havi váltókért)	117.80

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Bérlet	62. szám
Kolozsvárt, szombaton 1880. december 18.	
Paul Jones, a tengeri kalóz.	
Dráma 5 felv. Irtá Dumas. Fordította: Egressi Béni. (Rendőző: Szentgyörgyi.)	
Kezdeté este 7 órák, vége 10-ór.	

Felolós szerkesztő és kiadó-tulajdonos:
BÉKÉSY KÁROLY.

Casinóknak, kávéházaknak!

A „Kolozsvári Kör”-ben egy jó karban lévő teke-asztal igen előnyös feltételek mellett
ELADÓ.

